

IT in accountancyonderwijs: 'Huisarts moet ook snijwerk snappen'

Is de accountant huisarts of chirurg? Oftewel: hoe ver moet de accountant de technologie induiken? Moet hij generalist of specialist worden? Die vragen stonden centraal bij het Seminar 'IT in het accountancyonderwijs', op 4 juli bij de NBA in Amsterdam. Duidelijk is dat de huisarts ook iets moet snappen van het snijwerk. "Ik geloof er niet in dat het beroep verdwijnt, integendeel."

Ronald Bruins

Het was één van de vragen in de vernieuwingsagenda voor de sector: omarmt het accountantsonderwijs voldoende de IT-tools, bijvoorbeeld op het gebied van data-analyse? Die vraag sluit goed aan bij de kijk van de circa tachtig aanwezigen op de toekomst van het beroep. Moet de accountant meer datascientist worden en dus specialistisch chirurg? Of meer een huisarts die ook 'iets' weet van data-analyse, maar verwijst naar de specialist als dat nodig is?

Tegelijk gaat de technologische vooruitgang zo snel dat het lijkt alsof je schiet op een *moving target*, bracht Mona de Boer, director data-analytics bij PwC, te berde. "Is de kennis die je studenten nu bijbrengt, ook de kennis die ze over vier, vijf, zes en zeven jaar nodig hebben? Dat die vraag bestaat moeten we accepteren. Het is ook en juist een kans om studenten in beweging te krijgen."

Op dat belangrijke vraagstuk (aansluiting onderwijs op praktijk), kwamen ook antwoorden. Onderwijs, of dat nu hbo of universitair is, zou voor opdrachten meer de praktijk kunnen betrekken. "Maar tot nu toe zie ik dat studenten weinig mogen doen bij stageopdrachten", stelde één van de aanwezigen in de volle NBA-zaal. Omar El Messaoudi, bestuurslid bij NBA Young Profs, beaamde dat. In de discussie met de sprekers kwam de zaal tot een conclusie: de accountant hoeft zelf geen datascientist te worden, maar moet er wel wat van afweten. En, wellicht nog belangrijker, hij of zij moet de datascientist inschakelen als de situatie erom vraagt.

Data driven auditing

Dagvoorzitter Pieter de Kok, founding partner van Coney, was een warm voorstander. "Maar ik wil al jaren van de accountant een datascientist maken." De Kok vertelde dat hij in 2015 nog moest uitleggen dat hij geen lijncontroles en proceduretesten had uitgevoerd bij een controle-opdracht. "We deden aan data driven auditing. Dat werd toen nog niet zo gesnapt, maar in 2017 vond ineens iedereen het prachtig."

'Ik wil al jaren van de accountant een datascientist maken.'

Amir Sabirovic, general manager Nederland bij techbedrijf Symphony, wees op het welbekende onderzoek van de universiteit van Oxford. Het accountantsberoep kon, zo waarschuwde hij, wel eens uitsterven. "Wetten, regels en repetitief werk zijn elementen om vervangen te worden door IT. Ik zie het niet als het verdwijnen van het beroep, maar als een verschuiving in de keten. Managementconsultants schuiven door naar IT. Accountants worden op hun beurt meer de *trusted advisor*." Hij benadrukte dat accountants IT niet meer als alleen ondersteunend moeten zien. "IT is niet ondersteunend, het is tegenwoordig de business zelf. En als je een controle wilt doen van de cijfers in die business, moet je de IT dus ook snappen."

Advies van dag tot dag

Hij raadde accountants aan "van dag tot dag" advies te geven vanuit de data die hen ter beschikking staat. "En niet aan het einde van het jaar." Bijvoorbeeld over seinen die op rood staan bij een onderneming, over risicomangement, over governance of over strategie. "Maar advies geven vanuit de business kan pas als de data volledig is, juist is en bij elkaar is gebracht." Volgens De Kok is dat "lastig, maar niet onmogelijk". Vanuit de zaal klonk de roep om de rol van 'data-steward' op te pakken, voor het controleren van datasets of het controleren van een algoritme. "Maar daar is de gemiddelde accountant nog lang niet aan toe." Mona de Boer wierp tegen dat de fundamenteën van auditing niet veranderen. "Vroeger controleerden we data op papier. Denk aan een aansluiting van een factuur of de pakbon. Nu is wel tachtig procent in computers verval."

Professional judgment blijft, voegde ze eraan toe, evenals context geven aan data. "Die aspecten kun je niet vatten in code." Auditing is deels het controleren van stromen en standen, concludeerde een deelnemer aan het seminar. "Dus dan moet je ook weten hoe de database eruitziet. Dan weet je wat de connecties zijn tussen tabellen." De Boer: "Daarom

ben ik nog nooit zo'n grote fan geweest van Starreveld als nu. In het woord data analytics zit het woord analyse. We gaan dus heel veel cijferbeoordelingen doen. Vroeger was dat met de ponskaarten, maar het gedachtegoed van verbanden trekken is nog net zo krachtig als toen."

Volledig en logisch

En daarom is programmeren zelf nog niet het issue, dat kun je leren, aldus De Boer: "Belangrijker is of je als beroepsbeoefenaar kunt bepalen welke data volledig zijn en logisch in elkaar zitten." Conceptueel denken moet dan ook in het curriculum van het accountancyonderwijs zitten, vond een spreker in de zaal. "Dat is de basis voor elke accountant. Kun je concepten toepassen en data daaruit analyseren? Niet als een afvinklijstje of een kunstje, maar als essentie van het vak."

Volgens Omar El Messaoudi moet er meer gebeuren in het accountancyonderwijs. "Theorieboeken en een mooie presentatie over een softwareprogramma. Dat was het dan wat ik aan leerstof heb gehad over IT. Terwijl ik anderhalf jaar geleden ben afgestudeerd."

Hans Duits, voorzitter van het AC-Scholenoverleg, overlegorgaan van dertien hbo-scholen met accountancyonderwijs, stelde dat er wel degelijk beweging is op het gebied van IT in de opleidingen. "Studenten gaan nu al aan de slag met data-analyse. Bijvoorbeeld in de context van de controle van de jaarrekening. Het leren gebeurt daarnaast in groepen, die projectmatig werken aan concrete beroepstaken." Alleen naar de cijfers kijken heeft daarbij volgens Duits geen zin. "Studenten moeten nadenken over de controledoelstellingen en over het betekenis geven aan de getallen."

Zorgen over instroom

Duits maakte zich ook zorgen over de instroom bij hbo-accountancy-opleidingen. "De ingezette daling is pas vanaf 2020 zichtbaar en leidt tot een daling van het aantal afgestudeerden. Over vier tot acht jaar wordt dit merkbaar op de arbeidsmarkt."

'Zolang mensen met elkaar zakendoen, zal er altijd behoefte zijn aan zekerheid en waarheidsvinding.'

Zorgwekkend, want de markt voor financials is al zo krap. Eén van de oorzaken voor de *battle for talent* is dat de totale instroom van hbo-studenten afneemt. Daarbij helpt de perceptie over het beroep niet, stelde Duits. "Ouders en kinderen komen naar me toe met de vraag of het klopt dat het beroep verdwijnt." De Boer reageerde: "Ik geloof er niet in dat het beroep verdwijnt, integendeel. Het wordt in deze wereld steeds moeilijker te bepalen wie je kunt vertrouwen. Zolang mensen met elkaar zakendoen, zal er altijd behoefte zijn aan zekerheid en waarheidsvinding. Vraag is meer met welke tools je die zekerheid gaat geven."

Aanwezigen riepen op tot een 'dijkenplan' voor IT in het accountancyonderwijs, verwijzend naar de Deltawerken. Goed plan, aldus De Kok. "Maar tegen de tijd dat je dat op de rails hebt, heeft de technologie alweer sprongen gemaakt." Volgens Peter Eimers, hoogleraar VU Amsterdam, is dat niet per se erg. "Het is geen zwaard van Damocles." Hij vond ook dat je niet 'alles' in het accountancyonderwijs kunt gooien. "Dat komt de studeerbaarheid niet ten goede." Bovendien kent het beroep het uitgangspunt van een leven lang leren. "Wij leiden op tot een beginnend beroepsbeoefenaar, die daarna in zijn loopbaan nog veel meer kennis krijgt aangereikt."

Huisarts, niet de chirurg

Er wordt opgeleid tot generalist, meende Eimers. "Huisarts, niet de chirurg. Ken je beperkingen." Maar dat wil niet zeggen dat er al niet een flinke dosis IT in de eindexamens zit, constateerde hij aan de hand van de eindtermen van de CEA van 2016. Ook vertelt data maar de helft van het verhaal. "Je moet de computer vervolgens nog de verbandscontrole laten uitvoeren die je zelf al in je hoofd had zitten." Eimers vond wel dat accountants meer begrip

moesten krijgen van de impact van IT op de business van de klant. "Met technologie heeft een verzekeraar de kans zich te onderscheiden van de concurrentie.

'Begrijp ik als accountant wat hier gebeurt?'

Door een nieuwe waardepropositie te bedenken. Data van de klant in ruil voor een premieverlaging. Dat is dat diepe begrip van de cliënt, zijn processen en zijn business. Die is altijd al van belang geweest voor de audit. Begrijp ik als accountant wat hier gebeurt?"

Datagedreven advisering

Bert Dijkstra, data-analist bij Bentacera, sprak over de mogelijkheden om met advies vanuit data de ondernemer in het mkb ter zijde te staan. "Vaak is de ambitie er wel om inzichten te verkrijgen uit data, maar is de basis van de gegevens nog niet op orde." Hij zag evenwel voor de accountant een grote rol weggelegd in datagedreven advisering. "Combineer bronnen zoals de financiële en salarisadministratie met externe bronnen van de RDW, het CBS en het Solventieregister en je kunt allerlei dwarsverbanden maken. Je kunt bijvoorbeeld voorspellen of een ondernemer in liquiditeitsproblemen gaat komen." Bentacera is bezig "de eerste adviessignalen" op basis van zijn datawarehouse te ontwikkelen.

Dijkstra vond dat de accountant moet weten welke IT-gereedschappen er zijn. "Hij vertaalt vervolgens data naar inzichten en advies voor de klant." Maar die advisering vraagt ook om soft skills, constateerde hij.

Tot slot wees De Boer op een handleiding van de NBA voor data-analyse in de controlepraktijk. En droegen de aanwezigen, waaronder veel docenten, bij aan een top vijf van lessen die spreekstalmeester De Kok opstelde: meer samenwerking met de praktijk, de accountant moet context meegeven aan data, studenten moeten leren conceptueel te denken, de accountant als vertaler van de cijfers in de analyse. En leid studenten op tot de generalist die weet wanneer hij of zij de specialist moet inschakelen.

Oftewel: de accountant is meer huisarts dan chirurg, maar moet wel snappen hoe het snijwerk in elkaar zit.

Deel dit artikel

Ronald Bruins is journalist.

GERELATEERD

Marjan Heemsker

DISCUSSIE | Column | 03 februari 2023

Hoe weten we wat jonge accountants willen?

We hebben te maken met een beperkte instroom van nieuwe accountants en een grotere uitstroom uit het accountantsberoep. Tel daar een significante hoeveelheid extra... →

NIEUWS | 02 februari 2023

'Nijpend tekort aan accountants'

Er is een groeiend tekort aan accountants, veroorzaakt door vergrijzing en een dalende aanwas bij de opleidingen. Grote kantoren, opleidingen en de NBA luiden de... →

NIEUWS | 31 januari 2023

Coen Bongers nieuwe secretaris CEA

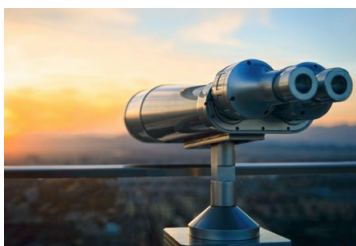
Coen Bongers wordt per 1 mei 2023 de nieuwe secretaris van de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA). Bongers volgt Jan-Paul Leerentveld op, die eind vorig... →

NIEUWS | 27 januari 2023

Webinar: In gesprek met de Kwartiermakers

Marlies de Vries en Chris Fonteijn zijn begonnen aan hun laatste jaar als Kwartiermakers Toekomst Accountancysector. Op 2 februari gaan zij opnieuw online met de... →

NIEUWS | 23 januari 2023

Rapport CEA en NBA: opleiding moet aantrekkelijker en toekomstbestendiger worden

De instroom voor een toekomstige accountantsopleiding moet meer divers en breder worden. Theorie en praktijk moeten beter op elkaar aansluiten en resulteren in een... →
